

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาหรือไม่อย่างไร
Is Necessary for The Administrators of The Educational Institution
to Graduate from The Field of Education Administration

อรนุช ยิ่งเจริญ¹,
ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ประเด็นวิกฤติในเรื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาหรือไม่อย่างไร จากกรณีวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษา พบว่า คุณวุฒิของผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความเป็นผู้นำ เนื่องจากไม่ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์วิชาชีพทางการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นหลักการแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับนักบริหาร และขาดประสบการณ์ในการนำหลักการทฤษฎีทางการบริหารมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง 2) ทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การคัดเลือกบุคคลในการเข้ามาเป็นผู้บริหารการศึกษาได้นั้นจะต้องมีการวัดและประเมิน โดยผ่านการอบรมของสถาบันพัฒนาผู้บริหาร ซึ่งคัดเลือกบุคคลที่ผ่านการสอบเข้าอบรมและทำการประเมินทั้งองค์ความรู้และพฤติกรรม ความเป็นผู้บริหารก่อนจะได้รับแต่งตั้ง โดยให้กระทรวงศึกษาธิการและคุรุสภากำหนดเกณฑ์มาตรฐานและพิจารณากระบวนการตามกรอบทั้ง 5 ลักษณะดังกล่าว

โดยสรุปเห็นได้ว่าทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องมีนักบริหารสถานศึกษาที่เป็นมืออาชีพ ที่จะต้องมีองค์ความรู้และความสามารถรอบด้านตามคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหาร 2) คุณลักษณะเกี่ยวกับภาวะผู้นำ 3) คุณลักษณะเกี่ยวกับการจัดการ 4) คุณลักษณะทางด้านจิตใจ (mind) และ 5) คุณลักษณะเกี่ยวกับการวิจัย (research) เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการองค์กรให้มีความก้าวหน้าทันโลกในยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเพื่อช่วยนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีสมรรถนะการบริหารการศึกษาจะต้องให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และตามเกณฑ์ของคุรุสภาที่กำหนดไว้

คำสำคัญ ทิศทาง , ผู้บริหารสถานศึกษา, สาขาการบริหารการศึกษา

Abstract

This article aims to study the current states of educational institution administration problems and to present the concept of the direction of being an educational institution administrator. The author has studied, researched and analyzed the critical issues in the story. School administrators need to graduate in education administration or not and how? From the analysis of documents relating to the

¹นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

problem of educational institution administration, it was found that the qualifications of school administrators who did not graduate with master's degree of Education Administration lack of self-confidence Creativity and Leadership because they did not learn and they did not have experience in specific subjects in management. Whether it is the principles, concepts, theories of educational administration which is necessary for managers and lack of experience in applying administrative theories to correct problems estimate through the training of the Institute of Executive Development which selects persons who have passed the examination to be trained and assessed both their knowledge and management behaviors before being appointed by allowing the Ministry of Education and the Teachers Council of Thailand to determine the standard criteria and consider the process according to the aforementioned framework of 5 characteristics.

In conclusion, the direction of being an educational institution administrator. It is extremely important to have a professional school administrator. The knowledge and versatility according to 5 characteristics; 1) management attributes, 2) leadership attributes, 3) management attributes, 4) mental attributes, and 5) research attributes as executives to keep the organization up to date with today's rapidly changing world and to help lead the organization to success. Therefore, administrators need to have competency in educational administration must be in accordance with the management guidelines set forth in The National Education Act 2542 and the criteria set by the Teachers Council of Thailand.

Keywords: Direction, Educational Institution Administrators, Educational Administration

บทนำ

ในสภาพที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการองค์การต่างๆจะต้องก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่เช่นนั้นจะถูกทิ้งให้ล้าหลัง และจะประสบความล้มเหลวในการบริหารองค์การนั้น ๆ เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้บริหาร ทุกองค์การไม่ว่าจะเป็นองค์การภาครัฐ หรือเอกชน ต่างต้องการที่จะให้องค์การของตนมีนักบริหารมืออาชีพมาบริหารในส่วนของงานบริหารจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน ผู้บริหารนับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษา คำว่า “ผู้บริหาร” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับที่ 2 หมายถึงบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของภาครัฐ และเอกชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ตามนโยบายการ

กระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งสิ่งนี้นักบริหารการศึกษาและบุคคลทั่วไปมีความคาดหวังต่อการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา คือการเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ที่จะนำสถาบันการศึกษาไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ดังนี้ **1. ลักษณะพื้นฐานธรรมชาติ** ได้แก่ ความถนัด ลักษณะนิสัยในการมีส่วนร่วมเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ **2. การศึกษา** ได้แก่ สำเร็จการศึกษาทางด้านบริหารหรือการจัดการศึกษาจิตวิทยาทำงานร่วมกับผู้อื่น มีพื้นฐานทางการค้นคว้า วิจัย มีบริบททางการบริหารการศึกษา อาทิ ระเบียบกฎหมาย สังคมวิทยา ปรัชญา เศรษฐกิจ และการปกครอง **3. บุคลิกภาพ** ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา น้ำเสียง พูดจาว่าฟัง เข้าใจง่าย อารมณ์มั่นคงเข้มแข็ง และถ่อมตน กิริยามารยาทเป็นที่ยอมรับของสังคม การแต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ **4. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณทาง**

วิชาชีพ ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ ทันท่วงทีต่อการเปลี่ยนแปลง ยึดระบบคุณธรรม อาทิ โปร่งใส ยุติธรรม ซื่อสัตย์ ไม่คอร์รัปชัน อดทนอดกลั้น รับผิดชอบต่อและชอบ เสียสละ และเป็นคนดีของสังคม **5. ความสามารถ และทักษะ** ได้แก่ บริหาร/จัดการตามหลักวิชา นำองค์กรไปสู่เป้าหมายใช้หลักธรรมาภิบาล โดยยึดองค์คณะบุคคลมีส่วนร่วม ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม มีน้ำใจ (Team Work & Team Spirit) ประสานงานตามหน้าที่รับผิดชอบปรับเปลี่ยนเทคนิคสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง และ **6. มีความรู้ มีประสบการณ์** และผ่านการศึกษาหรือการฝึกอบรมด้านการบริหารการศึกษา และมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมดูแลในสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของผู้ร่วมงานให้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานจึงจะเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ตรงกันข้ามถ้าผู้บริหารขาดภาวะผู้นำจะบริหารงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามข้อกำหนดกฎหมายเท่านั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2547 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 และ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร ผู้นำควรมีบทบาทในการเป็นผู้รับรู้อุปสรรค สนับสนุนอำนวยความสะดวกเพื่อให้สมาชิกในหน่วยงานได้ใช้ความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะชี้วัดความสำเร็จ และความล้มเหลวขององค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสติปัญญา ความสามารถ หน้าที่คือความมีเสน่ห์ ความสวยงามและมีบุคลิกภาพที่ดี (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540)

ในยุคปฏิรูป การศึกษาต้องการผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็น “มืออาชีพ” ที่มีความรู้และประสบการณ์ สมกับที่เป็นวิชาชีพชั้นสูงในการบริหาร เป็นบุคลากรวิชาชีพที่มีความรับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา ที่นอกเหนือจาก จะบริหารบุคลากรครูผู้สอนแล้ว ผู้บริหารมืออาชีพจะต้องเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ เป็นผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กล่าวว่า “มีความสามารถที่จะประสานการมีส่วนร่วมของครู

ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการระดมความสามารถและทรัพยากร เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตลอดจนจัดให้มีกระบวนการประกันคุณภาพเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ” ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้าน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

สถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องมีนักบริหารสถานศึกษาที่เป็นมืออาชีพเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการองค์กรให้มีความก้าวหน้าทันโลกในยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเพื่อช่วยนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งหมายความว่ารวมถึงการเป็นนักบริหารการศึกษาเช่นกัน

หลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ปรัชญาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะเป็นนักวิชาการและนักบริหารมืออาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงโดยใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาคำตอบความรู้ใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ที่ตนเชี่ยวชาญกับศาสตร์อื่นได้อย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรมทางวิชาการและทางวิชาชีพ รับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมถึงพร้อมด้วยคุณสมบัต “คุณภาพวิชาการ เชี่ยวชาญกิจกรรมผู้นำที่สามารถ”

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีองค์ความรู้ด้านหลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหาร การศึกษา และด้านสถิติและการวิจัย ส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ในวิชาชีพมีความเป็นมืออาชีพและรับผิดชอบต่อ การประกอบวิชาชีพ เป็นผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพทั้งในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ผลิตบัณฑิตให้เป็นนักบริหาร นักวิชาการ และ/หรือนักวิจัย ที่มีมาตรฐานตามเกณฑ์ที่องค์กรวิชาชีพกำหนด ผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กำหนด

หลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษาเป็นหลักสูตรที่เปิดสอนในระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก ของคณะศึกษาศาสตร์หรือคณะครุศาสตร์ เป็นหลักสูตรที่อยู่ในกลุ่มของ “ปริญญาวิชาชีพ” ที่เน้นการศึกษาในลักษณะของศาสตร์เชิงประยุกต์ เพื่อนำสู่การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นสาขาวิชาที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายขององค์กรวิชาชีพ ใช้ชื่อปริญญาเป็นศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ศษ.ม. หรือ Master of Education: M.Ed. และศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต ศษ.ด. หรือ Doctor of Education: D.Ed. จากประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2551 จะเห็นว่า ชื่อปริญญาดุษฎีบัณฑิตในสาขาศึกษาศาสตร์จะมีแต่ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต ศษ.ด. หรือ Doctor of Education D.Ed. ไม่มีตัวเลือกที่สามารถกำหนดชื่อเป็นปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ปรด. หรือ Doctor of Philosophy: Ph.D. แต่มีข้อสังเกตว่าหลักสูตรปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาในบางสถาบันกำหนดชื่อปริญญาเป็นปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปรด.) โดยมุมมองของผู้เขียนเข้าใจว่า เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นก่อนการประกาศกำหนดชื่อปริญญาของกระทรวงศึกษาธิการในปี 2551 โดยไปอ้างอิงว่าเป็นหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการ (management) ในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ (social sciences) ของปริญญาศิลปศาสตร์ ที่เน้นศาสตร์บริสุทธิ์ทางด้านศิลปศาสตร์ ซึ่งมีตัวเลือกในการกำหนดชื่อปริญญาเป็นศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต ศศ.ด. (Doctor of Arts: D.A.) หรือปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ปร.ด. (Doctor of Philosophy: Ph.D.)

องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรคือ ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเช่นไร แล้วจะเสริมสร้างคุณลักษณะเหล่านั้นด้วยรายวิชาใดบ้าง ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้เรียนนั้นจะมีสถานภาพ (status) เป็นอย่างไร เช่น บางรายอาจเป็นผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ในสวนกลาง บางรายอาจเป็นผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ระดับเขตพื้นที่การศึกษา บางรายอาจเป็นผู้บริหารหรือครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บางรายอาจเป็นผู้บริหารหรืออาจารย์ผู้สอน ในสถาบันอุดมศึกษา บางรายอาจเป็นผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออื่นๆ แต่เมื่อเป็นผู้เรียน

ในหลักสูตรการบริหารการศึกษา ควรจะต้องมีคุณลักษณะที่คาดหวังตามกรอบแนวคิด 3 คุณลักษณะ คือ 1) คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหาร ถือเป็นคุณลักษณะหลักหรือคุณลักษณะสำคัญที่หลักสูตรจะต้องเน้น 2) คุณลักษณะเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ถือเป็นคุณลักษณะที่จะเสริมให้คุณลักษณะการบริหาร มีความเข้มแข็งชัดเจนขึ้น และ 3) คุณลักษณะเกี่ยวกับการจัดการ ถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่จะช่วยให้การบริหารมีความเป็นระบบสมบูรณ์ขึ้น ทั้งนี้รวมกับอีก 2 คุณลักษณะสำคัญคือ 4) คุณลักษณะทางด้านจิตใจ (mind) เพื่อความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพและ 5) คุณลักษณะเกี่ยวกับการวิจัย (research) เพื่อการแสวงหาความรู้ความจริงที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา

ในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลง คือ ความเป็นจริงของสังคมใหม่ที่มีปัญหาท้าทายสำหรับผู้บริหาร ที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ต้องอาศัยทักษะภาวะผู้นำ ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน มองเห็นภาพอนาคต และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิด

ประสิทธิผลอย่างสูงสุด (ธีระ รุญเจริญ, 2559)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2553 : 45) ให้ความหมายผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรที่รับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชนในการดำเนินงานตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ในสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลได้เพียงใด นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะผลักดัน ให้เกิดการขับเคลื่อนและสร้างพลังแห่งการร่วมแรงร่วมใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 5) ให้ความหมายผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง

บุคคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย การศึกษาภาคบังคับขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546) คำว่า “ผู้บริหารสถานศึกษา” ไม่ว่าจะ เป็นประถมศึกษาศึกษาหรือมัธยมศึกษาเรียกว่า Principal หรือเรียกว่า Head of School เป็นคำที่ใช้เรียกผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียนของรัฐ แต่ถ้าเป็นโรงเรียนเอกชน อาจใช้คำอื่น ๆ เช่น Head Teacher, Head Master หรือ Head mistress สำหรับประเทศไทยผู้บริหารโรงเรียนในปัจจุบันเรียกว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา เมื่อก่อนเรียกว่า “ครูใหญ่” หรือ “อาจารย์ใหญ่” (ประกอบ บุปรัตน์, 2552)

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้นำต้องนำโดยยึดหลักคุณธรรมในการบริหาร มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งต้องเป็นผู้นำทางและเป็นผู้สนับสนุนจากการสังเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ จากบทความ บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลในศตวรรษที่ 21 ควรมี 1) นักสร้างสรรค์ 2) นักการสื่อสาร 3) นักคิดวิเคราะห์ 4) สร้างชุมชน 5) การมีวิสัยทัศน์ 6) การสร้างความร่วมมือ 7) สร้างพลังเชิงบวก 8) ความเชื่อมั่น 9) ความมุ่งมั่นและความพากเพียร 10) ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ 11) ต้องเป็นนักประกอบการ คิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 12) นักริเริ่มงาน 13) ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ 14) การเยี่ยมเนื้อเยี่ยมตัว 15) ตัวแบบที่ดี สรุปได้ว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นพัฒนาขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การพัฒนาก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลายๆด้านที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (โยธิน นิลคช, 2561)

นักบริหารการศึกษามืออาชีพ จะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือ เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อการบริหารองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น รวมทั้งมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำองค์กรมีวิสัยทัศน์ที่สามารถกำหนดภาพในอนาคตขององค์กรได้อย่างชัดเจน มีจิตวิญญาณความเป็นนักบริหารรวมทั้งบริหารตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม ต้องเป็นผู้มีภูมิความรู้ทางการศึกษามีความเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพการศึกษา และมีความรู้ในหลักการบริหาร เทคนิคการบริหาร และการวางแผนกลยุทธ์ รวมทั้งต้องรู้จักนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาองค์กรประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ผู้เขียนสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยใช้เกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง จึงสามารถสรุปได้ดังนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการในวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2564 ที่ผ่านมา ในประเด็นวิกฤต (Critical Issue) : ไม่ต้องจบ ป.โท สามารถเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้ โดยตั้ง thesis ว่า การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องจบปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษาหรือไม่สามารถพอสรุปได้เป็นประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การเป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพนั้นจะต้องมองว่าประสบการณ์อย่างเดียวเพียงพอหรือไม่ จำเป็นต้องมีพื้นฐานหรือวิชาการในศาสตร์นั้น ๆ อย่างเข้มแข็งและลึกซึ้ง หรือไม่ ถ้าถามว่าการที่จะเป็นผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำและความสำเร็จ จะต้องประกอบไปด้วยศาสตร์ใดบ้าง เช่น สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเคมี ฟิสิก ชีวะ ไม่มีวิชาภาวะผู้นำในตัวหลักสูตร แต่จะมีในศาสตร์ทางการบริหารการศึกษา ดังนั้นคนที่จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้นั้นจะต้องมีภาวะผู้นำ แต่บุคคลที่มีภาวะผู้นำที่เกิดขึ้นในตัวมีจำนวนน้อยจึงจำเป็นต้องจบการศึกษาทางการบริหารการศึกษาและต้องเรียนเรื่องการมีภาวะผู้นำ เพราะเราจะเป็นผู้นำคนจะต้องเรียนรู้เรื่องการจัดการองค์การ เช่น สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน เป็นการเรียนที่เจาะลึกลงศาสตร์เฉพาะเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการ

จัดการเรียนการสอน แต่สาขาการบริหารการศึกษาเป็นการใช้ทุกศาสตร์ ที่จะต้องรู้จักทุกคน รู้ทุกมิติ รู้ทุกเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับงานบริหาร ฉะนั้นแล้วการที่จะเป็นผู้บริหารทางการศึกษาได้นั้นจะต้องมีศาสตร์ทางการบริหาร และอย่างน้อยจะต้องเรียนวุฒิปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา

ประเด็นที่ 2 ปัญหาที่หลายฝ่ายกำลังให้ความสนใจ ปัจจุบันการเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะออกไปเป็นผู้บริหารการศึกษาได้ คือ ครูสภา โดยครูสภามีหน้าที่หลักคือหนึ่งการออกไปประกอบวิชาชีพครู สองคือใบอนุญาตประกอบให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา เพราะฉะนั้นหลายคนที่ต้องการเป็นผู้บริหารก็ไปเรียนเสริมเพิ่มเติมในการเป็นผู้บริหาร เนื่องจากที่ผ่านมาเป็นครุมาได้ตลอดการที่คนเรานั้นจะต้องได้ศึกษาเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เป็นสิ่งที่ดีเพื่อพร้อมเข้าสู่การบริหาร ซึ่งตัวเองชอบที่จะพัฒนาตัวเองโดยส่วนมากแล้วใช้เงินตัวเองก็เท่ากับว่า ผู้ที่เรียนปริญญาโทก็มาสอบเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้ อาจจะมีคำถามว่าคนที่สภาเป็นผู้ที่จะออกไปอยากให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้แล้วผมก็เห็นด้วย ว่าควรจะมีใบอนุญาตให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อยก็ทำงานเป็นครูอาจารย์มาซักระยะหนึ่งที่จะมาเป็นผู้บริหาร

ประเด็นที่ 3 เกี่ยวกับการยกเลิกเกณฑ์ โดยมีกระแสข่าวนี้มีมาตั้งแต่ 5 ปีที่แล้วแต่ว่าตอนนี้ยังไม่ประกาศออกมาชัดเจนว่าเราจะยกเลิกเกณฑ์เดิมที่ว่าผู้บริหารจะต้องจบปริญญาโททางการบริหารการศึกษาหรือไม่ วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงแล้วที่ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการควบคุมดูแลการจัดการเกี่ยวกับเรื่องการจัดการของสถานศึกษา แต่ก็เห็นว่าเกณฑ์เดิมที่กำหนดมาตรฐานค่อนข้างจะสูงว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจบปริญญาโททางการบริหารการศึกษา ต้องจบทางการบริหารมันเป็นเรื่องที่ถูกต้องแล้วเพื่อคุณภาพและมาตรฐานของวิชาชีพชั้นสูงโดยหลักการในการเป็นผู้นำจะมีอยู่สองประเภทเรียกว่าผู้นำแบบชาติวุฒิกับผู้นำแบบคุณวุฒิ อันนี้ด้วยโดยหลักการของวิชาชีพชั้นสูงนั้นมีอยู่ข้อหนึ่งว่าวิชาชีพชั้นสูงเป็นวิชาชีพที่ใดที่จะต้องมีการฝึกอบรมบ่มเพาะความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ ไม่ใช่ใครเข้ามาเป็นผู้แทนสถานศึกษาได้จะต้องมีการฝึกอบรมฝึกฝนวิชาชีพสาขานี้อย่างลึกซึ้ง

ประเด็นที่ 4 การเป็นผู้บริหารต้องมีความรู้ในศาสตร์ทางการบริหาร มีทั้งศาสตร์และศิลป์ ผู้บริหารจำเป็นต้องรอบรู้ในเชิงของการบริหาร ไม่มีใครสามารถไปบริหารได้โดยไม่มีการศึกษา ไม่มีองค์ความรู้ในศาสตร์ทางการบริหาร เพราะหลักสูตรการบริหารการศึกษานี้ก็ต้องเรียนหลักสูตรและทฤษฎีการบริหาร เช่น การบริหารโดยใช้หลัก มีส่วนร่วมการบริหารโดยใช้ School-Based Management การบริหารในยุคศตวรรษที่ 21 การบริหารโดยใช้ภาวะผู้นำ เรื่องของหลักการแนวคิดทฤษฎีจะมีสมรรถนะหลักสมรรถนะผู้บริหารมีทักษะกระบวนการมีขั้นตอน เป็นต้น ถ้าให้ผู้ที่จบปริญญาตรีมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา โดยไม่เรียนปริญญาโท ก็จะไม่มีความรู้และไม่สามารถแตกแขนงไปในแต่ละศาสตร์ได้ ถ้าผู้บริหารไม่มีองค์ความรู้ต่าง ๆ หรือไม่มีความชำนาญในเรื่องของงานวิชาการ งานบุคคล การบริหารงบประมาณ ประเทศไทยในการบริหารการศึกษาหรือคุณภาพการศึกษานี้ก็จะด้อยคุณภาพลงไปด้วย

สรุปการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกที่สำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา หากผู้บริหารองค์กรมีความสามารถก็จะส่งผลต่อคุณภาพและความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ ผู้บริหารต้องมีความเป็นนักบริหารมืออาชีพ บริหารจัดการสถาบันการศึกษาโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ มีภาวะผู้นำสูงเป็นผู้ที่ชี้แนะทางความคิดไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่กล้าคิด กล้าทำ และกล้าเปลี่ยนแปลง นักวิชาการหลายท่าน มีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้น ผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาของคุรุสภา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” บุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 3) ได้กำหนดว่า “การบริหารสถานศึกษา คือ งานในหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่จะต้องมีความรู้คุณลักษณะที่เปรียบพร้อมด้วยเรื่องของศาสตร์และศิลป์ในการบริหารคนบริหารงาน”

1. เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา

คุรุสภา (2540) ได้ออกประกาศเกณฑ์มาตรฐานการบริหารการศึกษาของคุรุสภา 12 เกณฑ์ ดังนี้

- 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
- 2) ต้องตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน
- 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติตาม ได้เต็มศักยภาพ
- 4) พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
- 5) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ
- 6) ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร
- 7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
- 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- 9) ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์

10) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

11) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ

12) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

สรุปได้ว่ามาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาของคุรุสภา มีเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา ประกอบด้วย ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการ การตัดสินใจต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงาน พัฒนาแผนงานขององค์กรพัฒนาและใช้นวัตกรรมให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพ ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา เป็นผู้นำและสร้างผู้นำและสร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ ควรให้ความสำคัญในการควบคุมมาตรฐานตามเกณฑ์ของผู้บริหารการศึกษา

2. แนวทางการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร

ในการยกระดับวิชาชีพการบริหารและการจัดการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง (professional) ซึ่งกำหนดแนวทางไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และเป็นเรื่องที่อยู่ในระยะแสวงหาแนวทาง หลักการ และเกณฑ์มาตรฐาน ในการนี้จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาวิจัยอย่างมาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) โดยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับการจัดระบบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมีข้อค้นพบและข้อเสนอเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวพอสรุปได้ว่า 1) **ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ มีคุณภาพ และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา** โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษา มีการประเมินตนเองมีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และกำกับดูแลให้ครูปฏิบัติตามจรรยาบรรณ 2) **ผู้รับผิดชอบในการออกใบประกอบ**

วิชาชีพการบริหาร อาจจะให้ครูสภาในรูปแบบใหม่ (ครูสภาแห่งชาติ) หรือตั้งสภาผู้บริหารการศึกษา 3) **ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ**ควรมี 3 ประเภทคือ ใบอนุญาตชั่วคราว มีอายุ 3 ปี ใบอนุญาตแบบมาตรฐาน มีอายุ 5 ปีต่ออายุได้โดยการประเมินจากผลงานและจรรยาบรรณ ต่ออายุแต่ละครั้งเป็นการเคลื่อนขั้น และใบอนุญาตถาวร ทั้งนี้ให้มีเงินประจำตำแหน่งและเงินเดือนใหม่ 4) การประเมินเพื่อขอรับใบประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารปัจจุบันทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา จะได้รับใบอนุญาตชั่วคราว 3 ปีแล้วขอประเมินเป็นผู้บริหารมาตรฐาน สำหรับผู้เพิ่งสำเร็จการศึกษา อาจจะมี 2 ทางเลือก คือ การรับรองหลักสูตรของสถาบันผลิตผู้บริหาร ถ้าไม่ได้เรียนทางการบริหารจะต้องผ่านการทดสอบ เข้าอบรมและได้ใบประกอบวิชาชีพชั่วคราว 3 ปี 5) การประเมินเพื่อขอใบอนุญาตจะต้องพิจารณาตามตัวชี้วัด เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาและตามเส้นอาชีพ 5 ชั้น 6) การผลิตและพัฒนาผู้บริหารการศึกษามีอาชีพควรมีเป้าหมายเพื่อสร้างผู้บริหารวิชาการ 7) ควรมีคณะทำงานศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เพื่อปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสม 8) ควรมีการศึกษาเชื่อมโยงระหว่างการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาระดับเงินเดือนและค่าตอบแทน การผลิตและการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดประชาพิจารณ์ในเรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาและมีข้อสรุปว่าข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ที่สมมนาสมาชิกเห็นพ้องร่วมกันได้แก่ 1) **วิสัยทัศน์**ในอนาคตผู้บริหาร**ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา**ทุกคนเป็นผู้บริหารมืออาชีพที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการศึกษา มุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นคนคิดเก่งของสังคม ตามเป้าหมายของโรงเรียน เป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาอันจะส่งผลต่อการยกมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ผู้บริหารการศึกษาจะได้พัฒนา ประเมินปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2) **องค์กร**

ที่รับผิดชอบให้มีองค์กรเดียวในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา แต่บริหารจัดการภายในแยกกันเป็น 2 ส่วน3)

คุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษาในอนาคต ควรมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาโท ทั้งนี้ในช่วงแรกของการดำเนินงาน อาจใช้ประสบการณ์การทำงานผนวกกับคุณสมบัติได้ 4) **ความเชื่อมโยงระหว่างใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกับระบบบัญชีเงินเดือนใหม่ส่วนใหญ่เห็นพ้อง** แต่ทั้งนี้การได้รับตอบแทนด้วยเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นกุศโลบาย เพื่อการนำไปสู่คุณภาพการศึกษาเป็นเป้าหมายหลัก

สรุปได้ว่าแนวทางการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ในอนาคต มีคุณภาพ และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา ครูสภาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการออกใบประกอบวิชาชีพการบริหาร ซึ่งใบอนุญาตประกอบวิชาชีพควรมี 3 ประเภทคือ ใบอนุญาตชั่วคราว ใบอนุญาตแบบมาตรฐาน และใบอนุญาตถาวรและคุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษาในอนาคตควรมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาโท

ผู้บริหารโรงเรียนมืออาชีพ

ความสำคัญการเป็นผู้บริหารโรงเรียนมืออาชีพนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจสังคม และเทคโนโลยีก่อให้เกิดความสลับซับซ้อนและปัญหาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในการดำเนินการในสถานการณ์ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัย**ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ ความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมจริยธรรม** จึงจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่คาดหวังไว้ และมี พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษา อบรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติไว้ ดังนี้ (1) จุดมุ่งหมายของการศึกษา (2) หลักการ (3) สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา (4) ระบบการจัดการหรือรูปแบบการจัดการศึกษา (5) แนวการจัดการศึกษา (6) การบริหารและการจัดการศึกษา (7) มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (8) การจัดระบบครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (9) การ

จัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (10) การส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ

ในการดำเนินการตามแนวปฏิรูปการศึกษาใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จะประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบปฏิบัติคือ สถานศึกษา ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถดำเนินการตามแนวทางจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี และผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ

การบริหารการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง (professional) อาชีพหนึ่ง เพราะการบริหารการศึกษา ดำเนินการตามเกณฑ์วิชาชีพชั้นสูงอื่น คือ มีลักษณะการบริหารเฉพาะของตนแตกต่างจากวิชาชีพอื่น มีความอิสระในการให้บริการ ใช้วิถีแห่งปัญญาศึกษา วิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง มีการศึกษามากพอคือ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีองค์กรวิชาชีพควบคุม ดูแล และตรวจสอบ และมีจรรยาบรรณวิชาชีพเฉพาะ

นอกจากนี้ยังมีการเลือกสรรและกลั่นกรองคุณสมบัติและเกณฑ์มาตรฐานอื่นเป็นอย่างดีผู้ที่เข้าสู่วิชาชีพการบริหารการศึกษาจึงเหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารการศึกษามีอาชีพอย่างแท้จริง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 53 ได้กำหนดให้ผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา จะปฏิบัติหน้าที่ได้จะต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการบริหารการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา กำหนด ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพชั้นสูงแน่นอน นั่นคือ จะต้องเป็นผู้บริหารการศึกษามีอาชีพ ในเรื่องนี้สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (พฤศจิกายน 2543) ได้กำหนดไว้ว่า “วิชาชีพชั้นสูง” คือวิชาชีพที่มีการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยได้เสนอมาตรการไว้ว่า (1) มีองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลผู้ที่อยู่ในวิชาชีพ ซึ่งได้แก่สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (2) มีการควบคุม โดยการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (3) มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้แก่สถาบัน

พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาและฝึกอบรม และ(4) มีการประเมินทั้งภายในและภายนอก โดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

สรุปได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีอาชีพต้องอาศัยความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ องค์ความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม จริยธรรม

สภาพปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน

บุญเลื่อน แสงอรุณ และคณะ (2558) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังคมพหุวัฒนธรรมตามแนวตะเข็บชายแดนภาคเหนือตอนบน พบประเด็นปัญหา 3 ประการ คือ 1. หน่วยงาน องค์กร และชุมชนภายนอกไม่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษา 2. ชุมชนมีฐานะยากจน ไม่สามารถระดมทุน เพื่อใช้ในการบริหารงานโรงเรียนได้ ผลสัมฤทธิ์ 3. กลยุทธ์ไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์/วิสัยทัศน์ ของสถานศึกษา

วิกฤตของผู้บริหารสถานศึกษา จากงานวิจัยของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ผู้บริหารที่เข้ารับการประเมินมากกว่าร้อยละ 92 เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 41- 50 ปี มากที่สุด (ประมาณร้อยละ 49) ร้อยละ 95 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ (เกือบครึ่ง) ไม่ได้จบการศึกษาด้านการบริหารการศึกษาโดยตรง ประมาณ 3 ใน 4 เป็นผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ (ที่เหลือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยฯ) มากกว่า 3 ใน 4 ดำรงตำแหน่งระดับ 7 อายุราชการอยู่ในช่วง 21-30 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 48) เป็นผู้บริหารโรงเรียนมาแล้ว 11-15 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 27) ประมาณ 4 ใน 5 เคยได้รับการอบรมด้านการบริหารมาแล้วไม่เกิน 5 ปี ส่วนการ อบรมด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ด้านการบริหาร ผู้บริหารประมาณครึ่งหนึ่งที่เคยอบรมมา 1-10 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก (ร้อยละ 61) อยู่ในภาคเหนือมากที่สุด (ร้อยละ 37)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2564 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ได้จบระดับปริญญาโทเกิดความไม่เชื่อมั่นในตนเอง ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจลดน้อยลง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการและบูรณาการลดน้อยลงและขาดความเป็นผู้นำในการบริหารงาน เนื่องจากไม่ได้เรียนวิชาเฉพาะทางด้านการบริหาร ไม่ว่าจะป็นหลักการแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่นำมาใช้ในการบริหาร ซึ่งจะมีความเป็นนักบริหารมากกว่าผู้ที่จบสาขาอื่น และขาดประสบการณ์ในการนำหลักการทฤษฎีทางการบริหารมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

สรุปทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

ประเด็นทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ที่ได้จากการสัมภาษณ์นักวิชาการทีมผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ.2564 มีแนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การวัดและประเมิน คือ การให้ความสำคัญกับบุคคลที่จบสาขาบริหารการศึกษา โดยบุคคลที่จบสาขาบริหารการศึกษาจะสอบได้คะแนนบริหารได้ดีกว่าคนที่ไม่ได้จบโดยตรง การวัดและประเมินจะเป็นตัวกลางที่จะสามารถแก้ปัญหาในการคัดคนเข้าสู่ตำแหน่งด้วยศาสตร์ วัดคนด้วยศาสตร์ ไม่วัดคนด้วยวุฒิการศึกษาคือการวัดคนที่มีความรู้ผ่านเกณฑ์ส่วนนี้ มีองค์ความรู้แล้ว ตัวที่สองคือการพัฒนาโดยการอบรม ดังตัวอย่าง ดร.รุ่งแก้วแดง ผู้ก่อตั้งการบริหารจัดการสถาบันพัฒนาผู้บริหาร โดยคัดเลือกบุคคลที่ผ่านการสอบเข้ามาอบรมและทำการประเมินทั้งองค์ความรู้และพฤติกรรมความเป็นผู้บริหารก่อนจะส่งลงกลุ่มผู้บริหาร แสดงว่าผู้บริหารในชุดนั้นประสบความสำเร็จทุกคนและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ดังนั้นการยอมรับผู้ที่ไม่ได้จบบริหารการศึกษาโดยตรงจะต้องเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ ได้แก่ การผ่านการสอบและการคัดเลือก และเมื่อคัดเลือกได้แล้ว เพื่อให้มีองค์ความรู้ ไปใช้ในการบริหารอย่างมีคุณภาพ ต้องบรรจุศาสตร์ คือการอบรม และมีพี่เลี้ยงคอยติดตามนิเทศ เพื่อที่จะดูว่าเป็นอย่างไร ตรงตามที่ต้องการหรือไม่และมีการประเมิน

พฤติกรรมตั้งแต่การเข้าเรียนและอบรมหรือไม่ โดยสรุปแล้วท่านให้ความสำคัญในเรื่องของการวัดและประเมินในการคัดเลือกบุคคลในการเป็นผู้บริหารการศึกษา

แนวทางที่ 2 แนวทางในการแก้ไขปัญหาในการเป็นผู้บริหารจริงๆ กระทรวงศึกษาธิการ โดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาท่านมองว่าการจัดอบรมน่าจะให้กระจายอำนาจไปให้เขาเป็นผู้ที่ตัดสินใจ การอบรมการเป็นผู้บริหารถ้าใครที่ผ่านการอบรมแล้ว การคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการก็คือบทบาทหนึ่งที่ครูสภาควรมีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องในการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อที่จะได้ผู้บริหารที่ดีและมีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการต้องเข้ามามีบทบาทในการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาด้วย

แนวทางที่ 3 ทางออกที่ดี คือ ต้องศึกษาวุฒิปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ไม่ใช่แค่เรียนจบเฉยๆ ตามกระบวนการเท่านั้น แต่ต้องเป็นการเรียนที่มีคุณภาพสามารถเข้าใจและนำไปใช้ได้ สถาบันที่ผลิตผู้บริหารจะต้องบ่มเพาะนักศึกษาพอสมควรเพื่อให้เกิดจิตวิญญาณความเป็นผู้บริหารมืออาชีพจะต้องมองในแง่ของสมรรถนะรอบด้าน มีจรรยาบรรณผู้บริหารต้องเป็นคนที่ไม่เสียสละทุ่มเทอย่างยิ่งและมีการประเมินโดยการเข้าอบรมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับผู้บริหาร ถ้าผู้บริหารไม่มีวิสัยทัศน์ไม่มีความรอบรู้ องค์กรก็ไม่สามารถไปต่อได้ ซึ่งหลักการประเมินควรทำการประเมินก่อนที่จะเข้าสอบไม่ใช่สอบแค่ทฤษฎีแต่ต้องมีการอบรมบ่มเพาะเข้าค่ายลองลงงานและต้องมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยสรุปแนวทางสำหรับผู้ที่ต้องการจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องจบปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา

แนวทางที่ 4 แนวทางในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา คือ ควรจะมีงานวิจัยที่ชัดเจนแล้วก็ยื่นหยัดในหลักการนั้น ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมาตามเสียงเรียกร้องของกลุ่มคนบางคนที่มีความอำนาจทางการเมือง จึงทำให้การบริหารจัดการการศึกษาของประเทศไทยก็จะเข้าไปในลักษณะความไม่ต่อเนื่องทางด้านนโยบายทางการศึกษา ในส่วนนี้ก็ควรจะต้องจบปริญญาโททางการบริหารการศึกษา เพื่อที่จะให้ได้นักบริหารการศึกษาที่ดี ยกเว้นว่าตำแหน่งนั้นถูกกระทบแล้วจะไปกำหนดผลิตลิสต์ให้เขา เช่น ใช้

ประสบการณ์ในการบริหารหน่วยงานระดับสูงหรือมีขนาดใหญ่ในระดับจังหวัด ระดับประเทศ ประสบการณ์เหล่านั้นนำมาเป็นข้อยกเว้น การกำหนดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการหรือรัฐบาล ควรจะยึดหลักนี้ว่า หลักเกณฑ์ต้องเข้มแข็งหมายความว่าต้องชัดและต้องไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยส่วนวิธีการนั้นต้องยืดหยุ่นหลักเกณฑ์ต้องเข้มแข็งและส่วนวิธีการต้องยืดหยุ่น ถ้าเรากำหนด ปริญญาโท บริหารทางการศึกษา ส่วนการได้มาของปริญญาโท อาจจะมีวิธีการสอนใช้ระบบต่างที่มันยืดหยุ่นที่เล่าให้ฟัง ก็เป็นการอธิบายมาตั้งแต่ข้อที่หนึ่งแล้วถ้าคิดว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ไม่จำเป็นจะต้องเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ความเชี่ยวชาญเฉพาะ คนที่มีความเชี่ยวชาญด้านบริหารได้ก็สามารถเอาใครมาก็ได้ แต่ถ้าจะใช้จริงๆ คือจะไม่เอาละเนื่องจากจะมีเหตุผลว่าตำแหน่งโรงเรียน ตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนที่ว่างไม่สามารถที่จะเอาคนที่มีความสัมพันธ์ครบ เช่น จบปริญญาโท ด้านการบริหาร คุณสมบัติด้านวิทยฐานะไม่พอ เปิดยังงี้ก็ไม่สามารถที่จะทำให้คัดเลือกให้เป็นผู้บริหาร ให้ครบตำแหน่งว่างทั่วประเทศเพราะว่าว่างมากเหลือเกินแล้วก็อาจจะต้องใช้วิธีการที่มี ประสบการณ์จริงแต่ต้องเลือกคนที่มี ประสบการณ์ได้มาตรฐานตามที่เชี่ยวชาญ ใช้มาตรฐานตามที่กำหนดแต่ต้องมีเครื่องมือที่ไปวัดที่ประสบการณ์ที่ชัดเจนประสบการณ์ตามเกณฑ์แต่ก็ไม่อยากให้ใช้ทำเผื่ออาจจะใช้ในวิกฤตที่ว่าไม่สามารถที่จะหาคนที่ดีคือคุณสมบัติครบมาเป็นผู้บริหาร เช่น ยังไม่มีการบริหารในวุฒิปริญญาโทที่มากพอ ก็มีบางช่วงที่ตำแหน่ง สถานศึกษาของในสังกัด สพฐ. ว่างจำนวนมากจะใช้ได้เป็นครั้งแต่ต้องมีการเทียบ ประสบการณ์ที่ได้ความเชี่ยวชาญจริงๆ ปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารการศึกษามีรายวิชามีหน่วยกิต ที่น่าเชื่อถือผ่านกระบวนการต่างๆ ผู้ที่เรียนจะเป็นผู้บริหารที่ดีน่าจะต้องยืนยันยึดยืนยันให้ชัดเจน โดยสรุปแล้วควรจะมียานวิจัยที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักการในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ควรให้การเมืองในปัจจุบันเข้ามาบีบบังคับในการเปลี่ยนแปลงในการเป็นผู้บริหาร

ไม่ว่าจะมีวุฒิทางด้านการบริหารการศึกษาหรือไม่นั้น การบริหารการศึกษาต้องให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ.2542 และตามเกณฑ์ของคุรุสภา โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของหลายฝ่าย รวมทั้ง บิดา มารดา ผู้ปกครอง องค์กรของรัฐและเอกชน ตลอดทั้งชมรม สมาคม ในสังคม การที่จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้นั้นควรมีคุณลักษณะดังนี้ 1) จะต้องมีความรู้ระดับปริญญาโทขึ้นไป เนื่องจากระดับการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ที่มากกว่าระดับปริญญาตรี โดยมีข้อยกเว้นบางประการ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี 2) เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 3) มีความสามารถในการบริหารจัดการรอบด้านไม่ใช่นักด้านเดียว 4) มีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอน 5) อาจพิจารณาให้ใบอนุญาตจากการผ่านหลักสูตรของสถาบันหรือหลักสูตรการฝึกอบรมโดยเฉพาะ 6) ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันควรผ่านการประเมินเพื่อมีใบอนุญาตแทนการมีโดยอัตโนมัติ และ 7) ควรมีการติดตามประเมินผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับใบอนุญาตแล้วเป็นระยะๆ เช่น ทุก 5 ปี เพื่อการกำกับติดตามประเมินอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าการเป็นผู้บริหารสถานศึกษานั้นจำเป็นต้องดำเนินการบริหารเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายแนวทาง หลักการ และมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และนำไปสู่การบรรลุผลตามการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management: SBM), การประกันคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา, การบริหารโดยองค์คณะบุคคลและการประเมินทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นมืออาชีพและเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งจำต้องมีสมรรถภาพทั้งความรู้ ทักษะ และมีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพ จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง ซึ่งทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพอยู่หลายหน่วยงาน แต่ก็ยังไม่ชัดเจน และได้มีการพิจารณาร่าง

มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและการศึกษาเพื่อหา
แนวทางต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
2. กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
3. กานต์ บุญศิริ และพจนารถ พรเจริญวิโรจน์. (2557). **ภาวะผู้นำกับการเป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ**. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ : ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม- เมษายน 2557.
4. ธีระ รุญเจริญ. (2545). **สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย**. รายงานการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
5. บุญเลื่อน แสงอรุณ และคณะ. (2558). **สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังคมพหุวัฒนธรรมตามแนวตะเข็บชายแดนภาคเหนือตอนบน**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน พ.ศ. 2558 หน้า 66-77

6. บุณรดา กรรณสุต. (2557). **ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE : Vol.8 No.1 January – June 2014
7. สมจิตร เจริญกร. (2561). **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในองค์กร**. Journal of Roi Kaensarn Academi : Vol. 3 No. 2 July - December 2018.
8. โยธิน นิลคช. (2561). **คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21**. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018” หน้า 411-422.
9. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). **แนวทางการทำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
10. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.